

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ

**ЕТИЧКИ КОДЕКС НАУЧНО-
ИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА**

ДОБРА НАУЧНА ПРАКСА

Ниш, фебруар 2008.

ЕТИЧКИ КОДЕКС НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКОГ РАДА

Први део

СМЕРНИЦЕ ЗА ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ДОБРЕ НАУЧНЕ ПРАКСЕ

Општи принципи

Члан 1

Од резултата рада научника зависе, непосредно или посредно, напредовање науке и развој друштва у целини. Резултати научно-истраживачког рада у директној вези су са принципима добре научне праксе.

Добра научна пракса подразумева следеће:

- Научна истраживања треба да се спроводе у складу са основним етичким принципима и најновијим научним достигнућима, што подразумева познавање актуелне литературе и примену адекватне научне методологије;
- Коришћена методологија и резултати треба да се презентују на начин који обезбеђује њихову проверљивост;
- Битне карактеристике научног рада – етичност, критичност и егзактност – примењују се у свим фазама процеса научно-истраживачког рада, од постављања хипотезе до публиковања резултата истраживања;
- Резултати научних сазнања објављују се у научним публикацијама и презентују на научним скуповима. За објављивање радова одговорни су сви аутори.

Рад у истраживачким групама

Члан 2

У истраживачком раду по правилу учествује више истраживача/научника; они на различите начине доприносе дефинисању циљева научног истраживања, њиховој реализацији, обради и тумачењу постигнутих резултата, као и њиховом презентовању научној јавности и, у складу са тим, сnose одговорност.

За прецизно и одговорно дефинисање истраживања у оквиру таквих радних група препоручују се следећа правила:

- Истраживачке групе чини одређени број учесника, од којих сваки има јасно дефинисан задатак.
- Чланови истраживачке групе обавезни су да поштују основне етичке принципе и принципе добре научне праксе.
- Чланови истраживачке групе обавезни су да сарађују са колегама и руководиоцем групе.

- Методи и резултати истраживања у оквиру радне групе су поверљиви све док се не прикажу научној јавности. Изузетно, а уз изричиту дозволу коаутора и руководиоца истраживачке групе, методи и резултати истраживања могу се објавити и раније.
- Руководиоци истраживачких група су, по правилу, научни радници са наставничким звањима.
- Руководилац радне групе одређује основне правце истраживања и њихову реализацију, координира и одговара за рад учесника истраживачког тима, обезбеђује услове за реализацију програма и едукацију сарадника и заступа интересе групе пред наручиоцем, односно донатором истраживања, и пред органима управљања Правног факултета и Универзитета.
- Руководилац истраживачке групе настоји да обезбеди стваралачку атмосферу, колегијалну сарадњу и мирно решавање евентуалних конфликта унутар истраживачке групе. Уколико је потребно, о конфликтима унутар истраживачке групе треба обавестити декана или продекана за наставу и научно-истраживачки рад и тражити његово/њено мишљење.
- Руководилац истраживачке групе је дужан да обезбеди објављивање резултата истраживања групе и/или појединих сарадника.

Задаци и брига о научном нараштају

Члан 3

Основни етички принципи и принципи научног поштења у истраживачком раду треба да буду уграђени у све сегменте наставног програма Факултета, а смернице добре научне праксе треба да буду саставни део образовања младих научника.

Обавеза је руководиоца истраживачке групе да са њима упозна младог сарадника одмах по приступању групи. Наставници Факултета својим личним примером треба студентима и младим научницима да буду узор научног поштења и поштовања принципа добре научне праксе у истраживачком раду.

Рад са младим сарадницима подразумева и следеће:

- Научни нараштај има право на сталну и редовну помоћ старијих истраживача, која се спроводи кроз менторски рад и руковођење истраживачким тимом. Ментор или руководиоц истраживачког тима обавезни су да раде одговорно и колегијално. Рад младог истраживача у научним програмима мора да буде јасно дефинисан.
- Млади истраживачи који учествују у истраживачким пројектима обавезни су да редовно усмено, а по потреби и дописом, руководиоцу истраживачке групе подносе извештаје о току свог истраживачког рада, као и да учествују у свим облицима активности везаним за реализацију пројекта.

Чување и обезбеђење документације и података

Члан 4

О свим научним истраживањима радне групе треба водити комплетну евиденцију (записници, дневници рада, анкетни листови и слично), која има документациони карактер.

Ови документи се чувају најмање 10 година на одређеном месту код руководиоца радне групе или код лица које се за то посебно именује.

Документација која се односи на поступак и податке прикупљене емпиријским истраживањима, као основ за објављивање научних публикација, чува се најмање 5 година на одговарајућим медијумима.

Ауторство и оригиналност научних публикација

Члан 5

Ауторство у научној публикацији остварују искључиво они научни истраживачи који су: 1) значајно допринели концепцији и дизајну студије, прибављању података, анализи и интерпретацији података и 2) учествовали у састављању рукописа или његовој критичкој ревизији, дајући тиме значајан интелектуални допринос.

Прибављање финансијских средстава или генерално надгледање рада истраживачке групе, сами по себи, не обезбеђују ауторство у публикацији.

Сви истраживачи који су допринели раду, а нису остварили ауторство, треба да буду поименично наведени у захвалници публикације, уз описивање њихове улоге.

Редослед аутора публикације заснован је на заједничкој одлуци свих коаутора. Они треба да буду спремни да оправдају редослед по којем су аутори наведени.

Означавање публикације као „Оригинални рад“ односи се искључиво на прво објављивање нових запажања или резултата емпиријског истраживања.

Коришћени радови других аутора морају бити коректно цитирани.

Ако се појединац сагласи да буде наведен као коаутор, преузима одговорност за публикацију у целини, чак и у случају да је његов прилог само део публикације.

Уколико су научници без своје сагласности наведени као аутори у некој публикацији, а није им омогућено да се са тим сагласе, могу оспорити своје ауторство. Ако и после сазнања да су увршћени као коаутори пропусте да се дистанцирају, сматра се да су дали накнадно одобрење, што носи са собом одговорност коаутора публикације.

У погледу заштите интелектуалне својине важе правила Закона о ауторским и сродним правима.

Дужности истраживача

Члан 6

Научни истраживачи и други учесници у научно–истраживачком раду обавезни су да се придржавају добре научне праксе и осталих правила у раду, дужни су да чувају углед Факултета, да поштују у свему правила прописана овим актом.

У случају непоштовања правила прописаних овим актом спроводи се поступак утврђивање повреде Етичког кодекса – добре научне праксе на начин и по поступку утврђеним овим актом.

Други део

ПОВРЕДА ПРАВИЛА ДОБРЕ НАУЧНЕ ПРАКСЕ

Интелектуално непоштење и други видови повреде правила добре научне праксе

Члан 7

Повредом правила добре научне праксе сматра се:

- Неистинито приказивање података и извора, било прећуткивањем релевантних извора, доказа и текстова или манипулацијом подацима, изворима, приказима, прилозима или графиконима и сл;
- Давање погрешних и нетачних података о себи или другима приликом конкурисања за одређено звање или у току поступка за избор у звање, приликом конкурисања за пројекте и у контактима са јавношћу, било да је особа кандидат или члан комисије која врши избор;
- Неовлашћено коришћење дела неког аутора чије је ауторско право заштићено (плагијат);
- Злоупотреба идеја и хипотеза других аутора;
- Вишеструко публикување истих резултата;
- Пријављивање под својим именом садржаја који представљају интелектуалну својину, а резултат су рада истраживачке групе, других аутора и институција;
- Неовлашћено публикување или омогућавање неовлашћеног приступа трећем лицу у фази када дело, проналазак хипотеза, научни садржај или истраживачка полазна основа још нису објављени;
- Употреба коауторства неког лица без његове сагласности;
- Спајање ауторских дела без сагласности аутора другог дела;
- Повреда права превода дела;
- Повреда права на адаптацију и репродукцију дела.

Саучесништво у недозвољеном научном понашању

Члан 8

Саучесништво у недозвољеном научном понашању огледа се, између осталог, у:

- Активном учешћу у недозвољеном понашању других;
- Непријављивању сазнања да је други извршио фалсификовање;
- Коауторству у фалсификованим публикацијама;
- Грубој немарности при вршењу надзора;
- Прикривању чињеница од значаја за рад и статус истраживачке групе и Факултета.

Трећи део

УТВРЂИВАЊЕ ПОВРЕДА ПРАВИЛА ДОБРЕ НАУЧНЕ ПРАКСЕ, ИЗРИЦАЊЕ САНКЦИЈА И ДРУГИХ МЕРА

Подношење и претходно испитивање пријаве

Члан 9

Лице које основано сумња да је научни истраживач учинио повреду правила добре научне праксе, овлашћено је да то пријави председнику Научног већа Центра за правна и друштвена истраживања.

Пријава има писмену форму и треба да буде поткрепљена одговарајућим доказима.

Право да покрене поступак има и оно лице које сматра да је изложено сумњи за повреду правила добре научне праксе.

Председник Научног већа Центра за правна и друштвена истраживања дужан је да испита основаност сумње на повреду правила добре научне праксе и да поучи подносиоца пријаве о његовим правима.

Овај поступак је поверљив, изузев ако председник Научног већа Центра за правна и друштвена истраживања не оцени да ће недозвољено понашање нанети тешку моралну и/или материјалну штету Факултету, осталим истраживачима или трећим лицима. У том случају председник Научног већа упућује пријаву декану, заједно са свим прилозима.

Претходни поступак за утврђивање повреда правила добре научне праксе

Члан 10

По пријему пријаве, декан је дужан да поднету пријаву достави Комисији за утврђивање повреде правила добре научне праксе, (у даљем тексту “Комисија”).

Комисију чине три члана, које бира Научно веће Центра за правна и друштвена истраживања на период од три године.

Председник Комисије писменим путем обавештава лице за које се сумња да је повредило добру научну праксу да је против њега поднета пријава, без навођења имена особе која је пријавила недозвољено понашање.

У обавештењу се наводе чињенице и докази који указују на основу сумњу на недозвољено понашање, са навођењем рока од 15 дана за изјашњење о пријави.

У зависности од резултата изјашњења, Комисија доноси решење у року од 15 дана, којим утврђује да су испуњени услови за покретање поступка за утврђивање одговорности или да се поступак обуставља.

Решење Комисија доставља се подносиоцу пријаве.

Подносилац пријаве има право да у року од 15 дана поднесе приговор на одлуку о обустављању поступка Научном већу Центра за правна и друштвена истраживања.

Поступак за утврђивање повреде и одговорности

Члан 11

Поступак за утврђивање повреде и одговорности покреће се кад резултат претходног поступка упућује на постојање основане сумње да је дошло до повреде добре научне праксе.

Поступак за утврђивање одговорности спроводи Комисија, која на затвореним седницама испитује да ли је лице против кога се поступак води повредило правила добре научне праксе.

Лице против кога се покреће поступак саслушава се усмено.

Лице има право да после саслушања буде упознато са идентитетом подносиоца пријаве.

У току поступка Комисија утврђује релевантне чињенице увидом у научне радове, релевантну документацију и др. Ради утврђивања чињеница, Комисија може саслушати и трећа лица, која су упозната са конкретним научним истраживањем лица против кога се поступак води.

Уколико на основу резултата Комисија већином гласова утврди да се лице против кога се поступак води није повредило правила добре научне праксе, дужна је да донесе решење којим констатује да нема повреде Етичког Кодекса и поступак се обуставља.

Уколико Комисија већином гласова утврди да постоји повреда добре научне праксе доноси решење којим утврђује да је лице одговорно за повреду. Решење садржи предлог за изрицање одговарајућих санкција и/или академских мера.

Решење се доставља одговорном лицу, подносиоцу пријаве и декану.

Против наведеног решења одговорно лице може поднети приговор Научном већу Центра за правна и друштвена истраживања, у року од 15 дана од дана пријема решења.

Уколико је утврђена одговорност за повреду правила добре научне праксе, списи предмета чувају се 10 година.

Ако се у току поступка утврди да је пријава поднета супротно етичким принципима, злонамерно, подносилац пријаве се кажњава јавном или усменом опоменом.

Санкције за кршење кодекса добре научне праксе

Члан 12.

Уколико Комисија утврди одговорност за повреду правила добре научне праксе, декан факултета, сагласно решењу из члана 11. ст. 7. изриче јавну или усмену опомену или доноси одлуку којом научном истраживачу забрањује даљи рад на научном пројекту

Ако утврђена повреда добре научне праксе истовремено представља и повреду радне обавезе из Уговора о раду, предузимају се радно-правне санкције предвиђене Правилником о раду, Колективним уговором и Законом о раду.

Ако утврђена повреда правила добре научне праксе представља истовремено и кривично дело, подноси се пријава за утврђивање кривичне одговорности.

Ако повреда правила добре научне праксе истовремено представља и повреду ауторског и другог права из Закона о ауторском и сродним правима, или је повредом нанета штета, оштећено лице се поучава о могућности покретања одговарајућег поступка за заштиту повређених права пред надлежним судом.

Академске мере

Члан 13

Уколико је у поступку утврђена повреда правила добре научне праксе која се огледа у навођењу неистинитих података или у повреди интелектуалне својине, аутор је обавезан да повуче спорни рад, без обзира да ли је он објављен или је у фази објављивања.

У случају коауторства, коаутор је дужан да се сагласи са повлачењем рада, без обзира на то што није повредио правила добре научне праксе.

(Ко)аутори који су одговорни за објављивање неистинитих података дужни су да у одређеном року поднесу извештај председнику Комисије за утврђивање одговорности о предузетим мерама за повлачење рада и о њиховом исходу.

Радови за које Комисија утврди да су фалсификати, бришу се са листе публикација аутора или се означавају на одговарајући начин.

Уколико је спорни рад магистарска теза или докторска дисертација, Комисија иницира покретање поступка на Универзитету за одузимање академских титула магистар или доктор наука, стечених тезом односно дисертацијом заснованом на научно недозвољеним поступцима.

Уколико је научни истраживач објављивањем фалсификованих радова стекао одређено наставно звање, Комисија иницира покретање поступка код надлежног органа за одузимање наставног звања.

Уколико је утврђена повреда правила добре научне праксе, Комисија обавештава Министарство за науку и заштиту животне средине о недозвољеном понашању научника, односно другу институцију која је финансирала одређено научно истраживање.

Исход поступка за утврђивање одговорности треба на одговарајући начин објавити из етичких разлога широј јавности ако је то потребно ради заштите трећег лица, очувања поверења у научно поштење, ради повраћаја научног реномеа, ради спречавања негативних последица или уколико је то у општем јавном интересу.

Четврти део

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Ступање на снагу

Члан 15

Етички кодекс научноистраживачког рада – добра научна пракса – ступа на снагу у року од осам дана од дана објављивања у “Билтену Правног факултета у Нишу”.

Члан 16

Измене и допуне

Све измене и допуне Етичког кодекса вршиће се на начин и у поступку који је примењен приликом његовог доношења.